

Backspegeln

I en serie reportage möter Lokalbladet äldre personer från Öarna. Vi låter dem blicka tillbaka för att minnas hur livet, samhället och vardagen såg ut förr.

text & foto
Conny Nylén

Militärer uppställda på ängen mellan Gamla posten och Bagarns, på Björkö, under andra världskriget.

Majlis Lysell, ordf. Björkö hembygdsgörelse, visar den personliga lådan med skotthål från pansarkryssaren Manligheten. Lådan finns att beskåda i Björkö hembygdsgård.

Skotthål på fastigheter, Björkö

Hon minns flygplanet mycket väl. Det flög så lågt att det nästan nuddade hustaken uppe Mossen på Björkö. Det blev skottskador från pansarskeppet Manligheten kvar i husen och två skotthål i en personlig låda som stod på vinden hos han som kallades "amerikanaren".

– Trots att jag bodde i hamnen, med mormor, minns jag hur lågt det flög över Björkö, berättar Majlis Lysell, ordförande i Björkö hembygdsgörelse som nu visar en utställning om livet på Björkö under andra världskriget. Utställningen hämtar sitt material från en sammanställning som Stig Oleniusson och Ture Eriksson gjort om livet på Björkö under andra världskriget och som finns dokumenterat i tre tjocka pärmar. Från en av utställningsskärmarna berättar Sven-Erik Anders-

son om händelsen med de tyska flygplanen: "Varje kväll kom dom och flög lågt, för att undvika beskjutning. Vid ett tillfälle när pansarskeppet Manligheten låg ankrad vid Kalvsund kom det tyska flygplan in lågt över Öckerö mot Björkö. Manligheten brassade på och sköt över Björkö. Flygplanet flög så lågt över Björkö så ett skott gick rakt genom Amerikanarns hus. Som tur var det inte ett sprängskott. Det låg en man och sov på övervåningen hos Amerikanaren å han ramlade ur sängen när skottet gick av."

Trälåda

Amerikanaren, hette Gottfrid Persson (1902 - 1988) och kallades "amerikanaren" eftersom han vid sex olika tillfällen i livet hade varit i Amerika och jobbat som 1:e kock på olika golfklubbar i New York. Majlis går och hämtar Amerikanarens trälåda som träffades av Manlighetens eldgivning mot flygplanen. Ställer den på bordet och visar på två hål på sidan. På en blek text i locket, som Amerikanaren skrivit, läser vi: - Skotthålen får pansarskeppet Manligheten svara för. Vi ser att en kula gått rakt ige-

nom lådan och slitit upp ett hål på baksidan.

Oslo är taget

På nästa skärm minns Inger Eriksson de lågt flygande flygplanen den där morgonen när de hade skolkök hemma i Josas hem, eftersom kronan använde skolan: "På morgonen satt vi alla flickorna vid köksbordet för att få oss tilldelade vad vi skulle göra under dagen. Så kom överflygningen. Vi blev hemskt rädda för vi såg flygplanen flyga lågt över gamla skolhuset... Vi rusade upp och fröken ropade med gäll röst - För Guds skull flickor - Och vi sprang ut på trappan och där på motsatta sidan stod skolläraren, på fröken Bengtssons kökstrappa, och ropade: - Köpenhamn är taget! - Oslo är taget!". Lite längre ner i texten skriver hon om skjutningarna från Manligheten som inte bara träffade Amerikanarns hus: "Dom sköt ju genom Saras hus i Mossen. Och hos Gottfrids (Amerikanaren)... Saras hus blev mest skadat. Hennes garderob med vinterkläder blev demolerad. Det höll på att bli en katastrof."

Kronan rekvirerade

Majlis berättar att skotthålen

i Saras hus finns kvar. Hon berättar också om hus militären rekvirerade hus för egen användning.

- De tog Missionshuset, Badhotellet, skolhusen och många privata hem och använde som bostad, mäss och administration.

Hon minns väl vilka privata hus det var och nämner dem vid namn. Hon upplevde militären som en säkerhet mot den där Hitler som hon egentligen inte visste så mycket om.

Dans

Men det var inte bara skräck och elände på Björkö dessa kalla krigsvintrar. I utställningen informeras om dans och filmvisning på Badhotellet och om en dansbana på Ryd. Gunnel Lönnquist berättar på en av skärmarna: "Där har vi dansat, jag och Iris och Eivor Kleist. Och där kom även Astrid, Asmunds fru. Detta var 1942 -43."

Stig Bergling

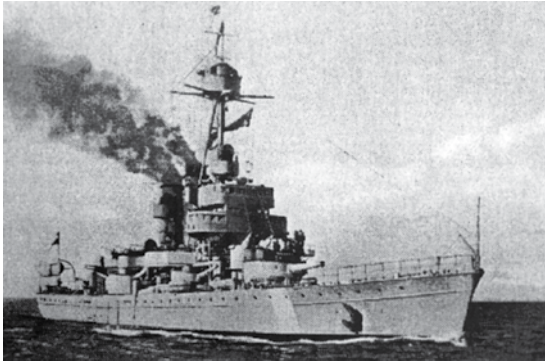
Detta och mycket mer finns att läsa i pärmarna och på skärmarna i Björkö hembygdsgård. Sist måste också nämnas om ett bekant namn som står prydligt antecknat i personregistret i en

Vet du någon som har mycket att berätta?

Tipsa oss gärna på
annons@lokalbladet.com

Hål från eldgivning, från pansarskeppet Manligheten, mot lågt flygande flygplan över Mossen på Björkö.

Majlis Lysell letar information om vad som hände under kriget i en de välfyllda pärmarna som Ture Eriksson och Stig Oleniusson sammanställt.

av pärmarna: Stig Bergling, spion på Björkö - avliden.

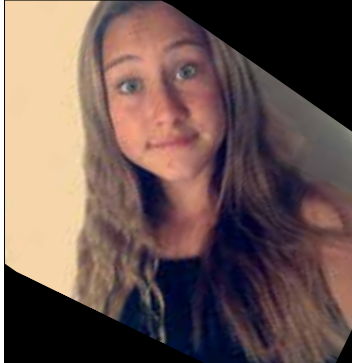
- Nej jag vet inget om honom när han var militär här, säger Majlis.

Vi kan bara föreställa oss och fantisera om han, redan när han var stationerad på Björkö, var spion för Sovjetunionen och lämnade information vid något vägskalet en dimmig höstdag under kriget. Som sagt detta är bara gissningar men vi vet att han 1979 dömdes till livstid fängelse för grovt spioneri och att han 1987 rymde till Moskva.

Majlis är tacksam till Stig och Ture för deras dokumentation om vad som hände på Björkö under kriget.

- Dom har verkligen gjort ett fantastiskt jobb, säger hon.

MÅNADENS UNGDOM

Beata Andell

Ålder: 13 år

Familj: Mamma Karin hennes sambo Jimmy, pappa Jonas och hans sambo Elin mina tre småbröder Truls 11 år, Gus 2 år, Edvard 3 år

Bor: Öckerö

Vad har du för fritidsintressen?

Fotboll

Vad lyssnar du på för musik?

Blandat på topplistan

Vad är bäst med skolan?

Att lära sig saker och träffa kompisar

Vad har du för framtidsdrömmar?

Att bli fotbollsproffs eller arbeta som frisör

Vad är det bästa med att vara öbo?

Nära till alla som vänner och familj. Närheten till havet, så att man kan bada när man vill.

sämsta med att vara öbo?

Konferensen för då är det för mycket folk här ute

Vad är du mest stolt över?

Att det går bra i fotbollen.

Personer som betyder mycket för dig och varför?

Min familj och mina vänner för att de alltid finns där för mig

Om du vann flera miljoner vad skulle du gjort med pengarna då?

Jag skulle resa med min familj och sedan skänka pengar till barncancerfonden

Om du var en superhjärte, vilken kraft skulle du helst haft?

Då skulle jag vilja vara osynlig!

FEM SNABBA:

Lyckotal: 12

Drömresa: Paris

Årstid: Sommar

Favoritfilm: Hungergames

Favoritbok: Rum 213

Vad är årets bästa sommarminne?

Filippa Alexandersson, 13 år, Hönö

-Mitt bästa sommarminne är när jag varit med mina fina vänner!

Emilia Blomgren, 13 år, Öckerö

-Fotbollscupen i Färgelanda är mitt bästa sommarminne!

Tilda Olsson 13 år, Hönö
-Mitt bästa sommarminne är att jag varit med mina fina vänner.

Isabell Börjesson 13 år, Fotö

-När jag reste till Grekland med min familj!

Thelma Johnsson 12 år, Hönö

-Att vara ute sent och spela fotboll på kvällarna.

BEATA ANDELL